

veghere și control reciproc internațional. Această rezolvire nedă și dreaptă nu convenea puterilor interesate. Astfel *Puterile Centrale*, în 1913, prin tratatul dela București, urmăreau ca bazele Dunării să rămână numai pentru Europa Centrală. Puneau mîna pe Porțile de Pier și gurile Dunării și păstrau Comisiunea europeană, din care excludeau pe neriverani.

Aliații, nefiind riverani — îmbrățișează doctrina Comisiunii Internaționale, dar în loc de un regim unic, împart Dunărea în două regimuri: Pe Dunărea de jos își reia atribuțiile C. E. D., din care se exclude statele inamice; de-acolo de unde încetează competența Comisiunii europene, Dunărea va fi administrată de o Comisie internațională.

Atît *Puterile Centrale* cît și Aliații păstrează Comisiunea europeană. Aceasta pentru a ajunge stăpîni gurilor Dunării.

Prin actualul congres dela Paris, Porțile de Pier vor fi administrate de Anglia. În felul în care se rezolvă problema aceasta vitală pentru noi, sistem într-o stare de inferioritate, „susținut cu umilință o tutelă potrivită numai domeniilor coloniale ale marilor puteri“.

D. Jean Bart, nădăjduind într-o *Pace de principii și dreptate*, cere un regim unic, definitiv și comun pe toate fluviile internaționale; o singură Comisiune internațională de supraveghere a normelor luate; dacă C. E. D. va subsista, ea trebuie să fie o comisiune internațională de supraveghere și să-și piardă caracterul de administrativ și executiv, prin care ni se stirbește suveranitatea noastră. Autorul, îngrijorat de ziua de mine, cere să ne asigurăm viitorul pe apă. „Prietenii de azi pot să ne fie dușmani mine; deaceia nu trebuie să lăsăm cheile dela porțile casei noastre în buzunare străine“.

Printr-o expunere clară și concisă d.

Jean Bart — un bun cunoscător al chestiilor fluviale și maritime — a reușit să pună în adevărata ei lumină o problemă de un vadit și imediat interes.

V. G. B.

* * *

Petru Constantinescu. *Rolul Romîniei în epoca de regenerare a Bulgariei*. Un volum de III, 102 pag. Iași, Tipografia Națională, 1919.

Se știe de mult rolul jucat de România în renașterea vecinilor noștri dela sud. La noi și-a găsit adăpost poporul ce fugea de peste Dunăre, obosit de robia străină, aici veneau răsvrățiții spre a scăpa de urgia răsburării turcești, aici se pregăteau și se înarmau cetele care plecau cu naiva și nobila încredere de a scutura jugul străin; aicea și accasta-l mai de samă, au putut să se bucure liberi de cultura noastră multă-puțină cît era, au tirărit, publicat și răspîndit de aici în țara lor cărți, broșuri, manifeste; au trezit conștiința națională amăgită, adormită a poporului bulgar în primejdie de a fi grecizat. Toate aceste agitații erau cunoscute guvernelor romine, care le priveau cu simpatie, le tolerau și încurajau. Ceia-ce aduce nou volumul d-lui Constantinescu e precizarea amănuntelor, reliefaarea citorva figuri din lungul șir de martiri și luptători ai renașterii bulgare în primele șapte decenii ale veacului al nouăsprezecelea.

Utilizînd documentele publicate de Ministerul de Instrucție din Sofia, pline de scrisori, rapoarte, adrese, memorii, biografii și autobiografii, autorul scoate la iveală munca temeră a atitor eroi modești ce străbăteau Muntenia, Moldova, Rusia, Serbia aducînd fonduri, cărți, arme, căutînd să intereseze și să deștepte simpatia tuturor pentru suferințele poporului bulgar.

Volumul are două părți: în prima

este expunerea rezultatului cercetărilor făcute de autor și un rezumat al istoriei imperiului romino-bulgar din evul mediu; a doua cuprinde izvoarele întrebuițate de autor.

Lucrare de seminar, ea ne arată că autorul nu și-a pierdut vremea în universitate; ea ne arată în același timp că cercetarea serioasă a realității în orice domeniu e totdeauna interesantă și utilă. Căci lucrarea d-lui Constantinescu, scrisă împede și simplu, ne face să citim cu mulțămire și interes o pagină din trecutul neamului nostru. Asupra unor afirmațiuni ale sale, de ordin teoretic, nu credem necesar să insistăm. Probabil că nici autorul însuși nu le-ar susține în forma lor tăioasă; el se va convinge cu timpul că realitatea e prea complexă spre a putea fi prinsă în forme rigide.

Doctor Cazacu și Paul Gore, Populația Basarabiei pe naționalități, O broșură de 12 pag. ni. Convorbiri Literare. București 1919.

Luăm după broșura d-lor Cazacu și Gore câteva cifre din numărătoarea făcută de guvernul R. sîei țariste în anul 1897, ultima statistică oficială.

Din totalul de 1.935.412 locuitori vedem că Romîni se prezintă cu un procent de 48% pe cînd Rușii nu au decît 8% din populația întreagă; restul îl formează Maioresii, Evrei, Germani, Bulgari, etc. Nici în unire cu Rutenii, al căror procent din populația totală e de 19,6%, nu pot Rușii ridica pretențiuni temerare asupra acestei provincii. Dar statistica din 1897 a avut de caracteristică, nu naționalitatea: ea a numărat printre Ruși pe toți Moldovenii ce știau rusește. În volumul „*Basarabia*” al d-lui Lașcov, tipărit în 912 cu prilejul sărbătorilor a o sută de ani de incorporare la Rusia, sînt scrise rînd rînd: „Poporul cel mai vechiu în Basarabia sînt Moldovenii, după datele oficiale 48%, în realitate Moldovenii formează

70% din toată populația”. Chiar și în numărătoarea pe țări, Romîni pretinzîndu-se majorități covârșitoare, aceasta probează că ei sînt aproape egal răspîndiți pe întreg teritoriul basarabean; pînă și în ținuturile Hotin și Akerman, singurele în care după statistica din 1897 nu se indică o majoritate românească, Romîni totuși întrec la număr celelalte naționalități. Caracterul românesc al Basarabiei e așa de evident pentru învățații și bărbații conducători ruși, încît Danilevsky în volumul *Rusia și Europa* (1888) consiliiază guvernul rus să o retrocedeze, Romîniei pe baza principiului naționalităților. Același lucru îl spune și Durnovo în *Peterburgskia Wiedomosti* sub regimul țarului într-o sumă de articole. Și totuși se crede că chestiunea Basarabiei poate fi discutată...

Nu putem în deajuns recomanda această substanțială broșură, ca să ne împuieți cunoaște bine drepturile.

*

Arhimandritul V. Puiu, Mănăstirile din Basarabia. Un volum de 93 pag. Chișinău, 1919, Prețul 15 lei.

Am citit cu mulțămire și încă volumul acesta datorit societății istorico-archeologice bisericești din Chișinău și închinat mănăstirilor basarabene. El cuprinde istoria celor treizeci de lăcașuri sfinte, ascunse în mijlocul codrilor umbroși ori agățate pe înălțimi pietroase cu chilii săpate în stîncă Nistrului. Așezate în partea țării necentenit calcată de năvălirile de peste Nistru, stîngherite în dezvoltarea lor de vreme neprielnice, mănăstirile basarabene nu strălucesc nici sub raportul cultural nici sub cel artistic (biserici și clădirile construite în stil rus datează din veacul trecut); ele au fost totuși cuiburi de viață moldovenească, păstrătoare a graiului și datinilor românești în vremea stăpînirii străine. Lîmpele scris, bogat în ilus-